

Kunnskapsdepartementet

postmottak@kd.dep.no

STEINERSKOLE
FORBUNDET

Oslo, 14. januar 2015

Høringsuttalelse «Ny friskolelov» fra Steinerskoleforbundet på vegne av steinerskolene i Norge.

Det vises til høringsnotat med forslag til lovendringer i privatskoleloven, sendt ut ved departementets brev av 17.10.2014. Punktangivelsen nedenfor referer til punktene i høringsnotatet. Som en del av denne høringsuttalelsen følger også særmerknader fra de helsepedagogiske steinerskolene. Steinerskoleforbundet slutter seg til disse særmerknadene, som således er del av høringsuttalelsen. Vi har også i punktene nedenfor noen merknader som berører disse skolene, der det har nær tilknytning til generelle punkter som vedrører alle steinerskolene.

Til punkt 1.2 - Behovet for endringer

Steinerskoleforbundet er enig i at det er behov for endringer i privatskoleloven. Vi er av den oppfatning at flere av forslagene til endring går i riktig retning, men ikke nødvendigvis langt nok i forhold til det som er friskolenes utfordringer og behov. På en del punkter mener vi at forslagene går i feil retning, og vil omtale det. På noen punkter mener vi at departementet ikke har identifisert temaer som er reelle problemområder for friskolene, og da ikke bare steinerskoler. Vi kommer tilbake til noen slike områder der de systematisk hører hjemme i forhold til høringsnotatets inndeling. Likevel finner vi det nødvendig under dette punktet å samle noen synspunkter som har relevans i forhold til flere av de punktene som omhandles i departementets høringsnotat, eksempelvis punkt 12.1 til 12.3. De forholdene som omtales der og nedenfor her, har referanse til og betydning og konsekvenser for en rekke områder innen privatskolelovgivningen.

Ett tema skal nevnes innledningsvis, og som har sammenheng med at departementet på s. 2 i høringsnotatet, gir en skjevframstilling av det som er friskolenes reelle økonomiske rammevilkår. Her uttales

" Godkjente friskoler mottar offentlig støtte som utgjør rundt 85 prosent av driftskostnadene i offentlige skoler, ..."

Dette er ikke korrekt. Formuleringen er et sammendrag av første og andre setning i § 6-1. Det som står i første setning, er at man får 85 % av et tilskuddsgrunnlag. Spørsmålet er da hvordan dette grunnlaget fremkommer. Den andre setningen uttrykker at utgangspunktet skal være gjennomsnittlige driftsutgifter i den offentlige skolen. Hvordan å avdekke og organisere dette, har vært gjenstand for omfattende debatt og vurderinger, bl.a. gjennom Høybråten-utvalgets omfattende gjennomgang (NOU 1997:16). Utgangspunktet har helt siden 1970-loven vært at grunnlaget skal være reelle utgifter i den offentlige skolen, men investering i eller leie av lokaler har hele tiden ligget utenfor selve tilskuddsgrunnlaget. Høybråten-utvalget avdekket sprik mellom offentlig skoles kostnadsbruk og tilskuddsgrunnlaget, og det ble justert. Det har vært diskutert hvordan gjennomsnittene fra offentlig skole skulle organiseres for å gi et mest mulig riktig bilde. Men det som har ligget tålelig fast lovteknisk sett frem til 2007, er at det er de reelle utgiftene i offentlig skole som skal ligge til grunn. Man fant stort sett at det var parallellitet mellom offentlige og private skoler bortsett fra på to områder. Derfor la man til grunn en sats for de studiespesialiserende studieretninger med ett unntak og en felles sats for ulike yrkesfaglige retninger, også her med ett unntak. Unntaket innen studiespesialisering var «steinerskolesatsen» der dette var begrunnet i tre forhold: for det første at timetallet var høyere enn i offentlig skole, hvilket hang sammen med de to andre forholdene, nemlig at steinerskolenes studiespesialiserende retning inneholdt kunstneriske og praktiske fag som ikke var del av offentlig skoles studiespesialisering. For yrkesfagene ble naturbruk skilt ut som egen sats ettersom det linjevalget var forbundet med høyere kostnader enn øvrige yrkesfaglige retninger. For øvrige yrkesfaglige retninger ble det som utgangspunkt fastsatt en felles sats, men dette er senere avveket og satsene ble etter hvert differensiert for de ulike yrkesfaglige studieretningene. Det har følgelig i perioden 1970 til 2007 ligget fast en holdning om at tilskuddsgrunnlaget skal fastsettes ut fra reelle driftskostnader i den offentlige skolen, justert for det som er det virkelige innholdet i det studietilbudet som gis fra friskoler og som disse er godkjent for å drive. Riktignok fungerer og fungerte KOSTRA-systemet slik at ikke alle de reelle kostnadene reflekteres. Dette kommer vi tilbake til nedenfor.

I 2007 tilføyde Stoltenberg-regjeringen to nye setninger til § 6-1 første ledd. Disse lyder:

«Tilskotsgrunnlaget blir korrigert for utgifter som den offentlige skolen har, men som ikke skal inngå i tilskotsgrunnlaget. Tilskotsgrunnlaget blir rekna ut særskilt for barnesteget, ungdomssteget og dei ulike utdanningsprogramma i vidaregåande opplæring.»

Forarbeidene omtaler ikke at dette er nye lovformuleringer. I Ot.prp.nr. 37 (2006-2007) punkt 8.1 omtales gjeldende rett slik at disse setningene omfattes, men uten å nevne at departementet har latt disse påstandene om gjeldende rett «føde» to nye setninger i lovteksten. Det er ingen omtale i proposisjonen av praksis som viser at dette er en kodifisering av praksis eller som viser hvordan setningene skal forstås og hva som er formuleringenes konsekvenser og grenser. Setningene kan derved gi legitimitet til et KOSTRA-system som ikke reflekterer reelle kostnader, jfr. nedenfor. Setningene kan videre gi legitimitet til at satsene organiseres i så grove kategorier at de ikke reflekterer de reelle og sammenlignbare kostnadene som offentlig skole benytter og som er sammenlignbart med det tilbudet en friskole er godkjent for å gi.

Situasjonen er reelt slik at friskoler mottar 85 % av en teoretisk beregnet sats for hva offentlige skoler anvender som driftskostnader. Men i denne teoretisk beregnete satsen er det en rekke poster som ikke inngår, der det mest iøynefallende er, som nevnt, husleie eller amortiseringskostnader (avskrivning og renter) på nødvendige skolebygg. Slike kostnader er regnskapsteknisk «driftskostnader» og er selvsagt nødvendige for å kunne drive skolevirksomhet.

Dessuten inngår ikke flere av kostnadene som i kommuner og fylkeskommuner kommer skolene og elevene til gode. Det henger sammen med at en del kostnader som friskolene har, for de offentlige skolene føres på andre konti i KOSTRA enn det som er med i tilskuddsgrunnlaget. Dette kan gjelde en rekke områder. Her nevnes noen: kommunerevisjon som også omfatter skoleregnskap, utgifter til sentral skoleadministrasjon, utgifter til idrettsanlegg og vedlikehold av uteareal, mv.

I tillegg kommer at en rekke kostnader som skolen trenger for sin daglige drift, ikke kommer med som en kostnad i KOSTRA, men som en investering, og derfor heller ikke kommer med i grunnlaget for tilskudd. Praktisk vil det kunne gjelde en kommune som kjøper inn elev-PCer. Hvis det føres som en investering, og det gjøres, kommer ikke anskaffelsen med i KOSTRA-grunnlaget. Endelig gjelder at det er en kontroll og revisjon av en enhetlig praksis i kommuner og fylkeskommuner som ligger betydelig lavere enn de krav som staten stiller til private næringsdrivende.

Alt det ovennevnte har direkte referanse til de punktene som omtales i høringsnotatet punkt 12.1 til 12.3, men rekker langt videre. Det har som konsekvens at det er feil når departementet uttaler at *«Godkjente friskoler mottar offentlig støtte som utgjør rundt 85 prosent av driftskostnadene i offentlige skoler»*.

Realiteten er at friskoler mottar et statlig tilskudd som utgjør langt ned på 70-prosenttallet av driftskostnadene i den offentlige skolen. Når det da uttales i forlengelsen av ovennevnte sitat at friskoler "... kan kun ta skolepenger begrenset oppad til om lag 15 prosent av driftskostnadene i den offentlige skolen", så blir det også feil. Også her slår de samme feilene, som er nevnt ovenfor, ut. Når det er lagt opp til en ordning der det ikke er sammenheng mellom tilskottsgrunnlaget og offentlig skoles driftskostnader, blir ikke retten til å ta skolepenger en rett til å ta 15 % av driftsutgiftene, men bare av det lavere tilskuddsgrunnlaget.

Virkeligheten er følgelig slik at friskolene mottar offentlig støtte på 70 til 75 prosent og kan ta skolepenger på om lag 12 til 13 prosent, samlet et sted mellom 82 og 88 prosent av driftskostnadene i offentlige skoler. Og når det i høringsnotatet helt korrekt uttales at friskoler "...kan kun ta skolepenger begrenset oppad ...", så innebærer det i virkeligheten et kamuflert forbud for friskoler til å kunne skaffe seg inntekter for egen drift på høyde med det som anvendes i offentlige skoler, forutsatt at man ønsker å etablere en skole for alle, og ikke en rikmannsskole – en privatskole etter opplæringsloven § 2-12.

Vi synes at dette er et politisk, moralsk tema som bør løftes opp, hvis det virkelig er slik at man politisk ønsker opprettholdt dagens tilstand, i stedet for å tilsløre dette i uklar statistikk og uklare og omtrentlige kriterier for kontoføring og lave krav til ekstern kontrollerbarhet av grunnlagsdata. Men vi kan se at det er ønskelig å opprettholde denne tilsløringen for å forebygge en juridisk vurdering av lovregelen som de facto forbyr friskoler å kunne erverve tilsvarende inntekter som den offentlige skolen har til rådighet.

Uansett er vi av den oppfatning at KOSTRA-kriterier bør klargjøres og regler for enhetlig føring og kontrollerbarhet bør skjerpes overfor kommuner og fylkeskommuner slik at man får reelle tall. Videre er vi av den oppfatning at tilskuddsgrunnlaget bør ha en klar referanse til det vedkommende friskole er godkjent for å drive basert på den studieplan som er godkjent som jevngod med den offentlige skolen. Dette bør etter vår oppfatning komme til uttrykk gjennom lovendring ved at lovens § 6-1 tredje og fjerde setning oppheves. Det vil være i samsvar med Stortingets holdninger hver gang dette er reelt drøftet i Stortinget. Omfanget av statsstøtte bør avgjøres gjennom den prosentsatsen man fastsetter og ikke ved at referansegrunnlaget blir uoversiktlig og vilkårlig.

Til punkt 2 – Lovens tittel

Steinerskoleforbundet er svært tilfreds med at lovens tittel tilbakeføres til **friskolelov**. Da den nå gjeldende tittelen ble foreslått, anførte vi at det ville føre til en uheldig og uberettiget stigmatisering av steinerskoler og andre skoler organisert på en tilsvarende måte og som også drev skoler på et verdigrunnlag uforenlig med fortjeneste til bakenforliggende eiere. Vi ble ikke hørt av flertallet i Stortinget den gang.

Når departementet i høringsnotatet underbygger dette valget, er vi følgelig enig i sammenbindingen mellom en organisering og kontrollerbarhet som sikrer at ikke mulige mer eller mindre synlige, bakenforliggende eierinteresser kan "sko seg" på en skole som mottar statstilskudd. Dette må være et absolutt krav og en absolutt ramme for å kunne motta statstilskudd, hvilket vi er helt enig i. Etter vår vurdering er det irrelevant for lovnavnvalget hvilken størrelse statstilskuddet har, og derfor også henvisningen til dette i siste avsnitt på s. 5.

Til punkt 3 – Godkjenningsordningen

For eksisterende friskoler er det selvsagt nødvendigvis ingen fordel at det blir fri adgang til å etablere nye friskoler. Det bidrar til å skape et uoversiktlig skole-Norge med mer eller mindre diffus identitet på den enkelte skole og tilsvarende usikkerhet og uklarhet når valg av skole skal foretas. Det kan lede til utfordringer for allerede etablerte friskoler.

På den annen side er vi av den oppfatning at godkjenningskriterier bør være forankret i en noe mer prinsipiell tenking. Noe annet innebærer lett at man godkjenner det som er populært i tiden – og derved skaper en innebygd vilkårlighet i lovverket.

Vi er enig i at det er hensiktsmessig at godkjenningskriterier blir forankret i en tverrpolitisk enighet, slik at man ikke blir gjenstand for stadige endringer. Men vi finner det svært vanskelig å «avsløre» hvilken prinsipiell tenking som ligger til grunn for de godkjenningskriteriene som det redegjøres for i høringsnotatet.

Noen prinsipielle hovedgrenselinjer kan illustreres skjematisk og sammenlignes med lovtilstanden i dag:

	Læreplanverk	Henvisning til lovgrunnlag	Henvisning til internasjonale forpliktelser	Finansiering
Offentlig skole	Kunnskapsløftet			Fullfinansiert av staten
Religiøse skoler	I hovedsak kunnskapsløftet med tilpasning for religionsfag	prskol. § 2-1, 2. ledd, a)	EMK art. 14, jf. protokoll 1, art. 2	Statsstøtte med 85 % av tilskuddsgrunnlaget, som ikke tilsvarer det offentlige skoler koster og som reelt tilsvarer mellom 65 og 75 %, avhengig av skole
Alternativ pedagogikk	Særskilt godkjent læreplan	prskol. § 2-1, 2. ledd, b) og f) for steinerskolene og montessoriskoler		
Andre særskilt nevnte skoler	Kunnskapsløftet, tilpasset	prskol. § 2-1, 2. ledd, c), d), e) og g)	FNs ØSK	
Private skoler	Kunnskapsløftet	oppl. § 2-12	art. 13	Fullfinansiert av private

Vi kan ikke se at det forslaget som nå fremlegges, er mer prinsipielt enn det som var resultatet av debatten som startet opp gjennom Ot.prp.nr. 43 (2005-2006) og ble avsluttet ved behandlingen av Ot.prp.nr. 37 (2006-2007). Det hadde etter vår oppfatning vært klargjørende hvis en tydeligere prinsipiell tenkning lå til grunn for ordlyden, selv om temaet ikke angår steinerskolene direkte.

Til departementets spørsmål om opplæringsstilbud organisert spesielt for voksne

Under henvisning til «General Comment» nr. 13 av 8. desember 1999 og nr. 20 av 2. juli 2009, begge fra FNs «Committee on Economic, Social and Cultural Rights», særlig sistnevntes note 29, kan vi vanskelig se at det ikke innenfor rammene av friskoleloven skal være anledning til å etablere utdanning for voksne. Årsaker til at voksne har slike behov, kan være av svært ulik karakter som må møtes på ulik måte. Etter vår oppfatning vil mulighetene for å møte den enkelte voksne kunne skje

like godt eller bedre og mer fleksibelt innenfor et friskoleregime enn av et systematisert, offentlig tilbud. Vi kan ikke se at dette vil ha nevneverdige økonomiske konsekvenser for staten på områder der staten er forpliktet til eller ønsker å finansiere styrket opplæring til voksne. Dette kommer bl.a. til uttrykk som en generell uttalelse i Ot.prp.nr. 37 (2006-2007) kapittel 18 gjennom å påpeke at kostnaden påløper uansett, uavhengig av om funksjonen ivaretas av det offentlige eller av private institusjoner. Det gjelder for øvrig på alle skolerettens områder hvis staten først har en finansiell plikt til eller har påtatt seg en finansiell oppgave med å sørge for at borgerne får oppfylt en rettighet. Det avgjørende i slike tilfeller blir kvaliteten på innholdet.

Generelt om godkjenning av skoler

For å kunne kalle seg en steinerskole er det en forutsetning at den aktuelle skolen som søker om godkjenning, må ha rett til å bruke den godkjente læreplanen som Steinerskoleforbundet sammen med de ulike steinerskolene i Norge har anvendt meget betydelige ressurser på å utarbeide. For å oppnå en slik rettighet må den aktuelle søkerskolen være medlem av Steinerskoleforbundet. Det er vår oppfatning at en skole ikke kan godkjennes som en steinerskole uten først å ha ervervet seg denne rettigheten. Vi er glad for, men ikke tilfreds med, at departementet ser behovet for å innhente opplysninger fra Steinerskoleforbundet. Vi er av den oppfatning at dette burde formaliseres, men vil anta at det er tilstrekkelig å innskjerpe dette gjennom Rundskriv eller forskrift som en del av Utdanningsdirektoratets rutinemessige undersøkelsesplikt etter forvaltningsloven § 17 før godkjenningsvedtak fattes.

Rett til godkjenning

Vi deler ikke departementets syn på at det vil ha liten praktisk betydning om man har en rett eller ei til godkjenning når kriteriene for godkjenning foreligger. Hvorvidt det foreligger en rett eller ei, gitt at visse kriterier er oppfylt, kan bl.a. ha betydning for adgangen til rettslig prøving.

Etter vår oppfatning bør en slik sentral rettighet som henger sammen med valgrett, foreldrerett mv ikke være et forhold der domstolskontroll er avskåret ved at selve godkjenningen er forutsatt overlatt til forvaltningens skjønn. Vi stiller spørsmål om det i et slikt tilfelle er anledning til å legge dette sentrale spørsmålet til forvaltningsskjønn, delvis unndratt fra domstolskontroll.

Vi er ikke enig i at man er tilstrekkelig beskyttet gjennom kravene til saklighet og objektivitet som skal sikre mot vilkårlig behandling. Det bør være forvaltningen som har et profesjonsansvar og følgelig bevisbyrden, og ikke søker som skal måtte dokumentere vilkårlighet eller myndighetsmisbruk hvis uenighet oppstår. Vi deler ikke som generelt utsagn departementets uttalelse om at den enkelte skole er ivaretatt gjennom forvaltningsrettslig prinsipp om forholdsmessighet, forutberegnelighet og etterprøvnbarhet. Det er konkrete tilfeller som belyser at dette inneholder liten realitet. Godkjenning av friskoler som tema bør derfor kunne prøves i sin fulle bredde for domstolene.

På s. 18 (punkt 3.5) i høringsnotatet redegjøres for konsekvensene etablering av en friskole har for kommunen. Det fremgår at konsekvensene kan slå både negativt og positivt ut for økonomien til en friskoles vertskommune. Avgjørende for det ene eller det andre er kommunens evne til å planlegge de samlede skoletilbudene som finnes i kommunen. For den kommunen som har orden i sin økonomi og sin planlegging, vil en friskole rutinemessig innebære en forbedret kommuneøkonomi. Det blir da underlig om den kommune som har mindre orden i «eget hus» skal ha større mulighet til å komme med innsigelser mot etablering av friskole, og derved å gi dårligere vilkår for foreldreretten i sin kommune. Det vil bli konsekvensene av departementets standpunkt i høringsnotatet s. 15. Konsekvenser og relevans er heller ikke vurdert i forhold til planer om kommunesammenslåing.

Hvis kriterier for godkjenning for øvrig foreligger, aktualiserer departementets standpunkt spørsmål om man her har etablert en strukturell geografisk diskriminering i forhold til foreldreretten i strid med menneskerettigheter. Jfr. i denne forbindelse henvisninger nedenfor i merknadene til punkt 10.5.

Steinerskoleforbundet er derfor sterkt skeptisk til forslaget om nytt tredje punktum i privatskoleloven § 2-1.

Steinerskoleforbundet finner i tilknytning til godkjenningsordningen grunn til å fokusere på den praksisen som har eksistert i lang tid med at godkjenningen angir det maksimale antall elever som en godkjent skole blir gitt rett til å ta inn. Så langt vi kan se, mangler denne begrensningen lovhjemmel, og den er for øvrig tvilsum i forhold til foreldreretten. Praksisen synes å ha utviklet seg med bakgrunn i økonomiforskriftens § 2 og tilsvarende bestemmelser i tidligere forskrift. Praksisen vil kunne føre til en diskriminering. For dagens ordinære steinerskoler har den så langt ikke budt på store problemer. Men for enkelte av de helsepedagogiske skolene har situasjonen vært slik at godkjenningsgrunnlaget med antallsbegrensning har stengt for inntak av elever der foreldre, som ofte befinner seg i en vanskelig og svært utfordrende situasjon, har ønsket sine barn inntatt ved en slik skole. Vi kan ikke se at det er behov eller rettslig grunnlag for en slik praksis ut over de krav som følger av lovens § 2-4 og henvisningen der til opplæringsloven kapittel 9a, der det i § 9a-2 stilles krav til det fysiske miljøet. Vi ber om at dette avklares fra departementet, og da ikke bare for helsepedagogiske skoler, men på generelt grunnlag, i forbindelse med lovrevisjonsarbeidet.

Til 4 Krav til innhold og vurdering

Vi noterer at man ikke foreslår endring av ordlyden i lovens § 2-3.

Vi er tilfreds med at departementet fremhever at skoler som er godkjent som alternativ, bør gis ytterligere spillerom sammenlignet med dagens praksis for at disse skolene skal kunne ha mulighet til å være alternativ. Vi er tilfreds med at muligheten til å utvikle sin egenart, fremheves og til å organisere virksomheten på en annen måte enn den offentlige skolen. Men så – nederst på s. 22 – faller departementet tilbake til en mekanistisk telleideologi og innramming når man skal forsøke å konkretisere spillerommet for denne friheten til alternativitet, utvikling av egenart og rett til å organisere seg på en annen måte. Denne telleideologien viser at enkelte av de som skal strukturere opp det norske skoleverket, fremdeles ikke forstår betydningen av tverrfaglighet, at håndverksfag kan ha betydning for matematisk og naturvitenskaplig forståelse, at biologi kan være språklæring,

osv. Og at denne tverrfagligheten kombinert med en praktisk tilnærming gir en motvekt til en teoritung skole og gir læringsutbytte selv i basisfag.

Konkret til spørsmålet om vekslingsmodellen:

For å være et reelt alternativ til den offentlige skolen, er det vår oppfatning at friskolene skal kunne tilby yrkeslinjer etter alternative modeller (vekslingsmodellen). Steinerpedagogikk vektlegger et læringsmiljø med utgangspunkt i erfaringsbasert undervisning: teoretisk forståelse og kunnskap er en følge av konkrete erfaringer med basis i et autentisk læringsmiljø. Vekslingsmodellen er dermed en utmerket modell for steinerskolene og i samsvar med de pedagogiske ideer som skolenes studieplan er basert på.

Til punkt 5 Kompetansekrav for undervisningspersonalet

Det vises til høringsuttalelse av 05.01.2015 fra Steinerskoleforbundet og Steinerhøyskolen i tilknytning til høringsnotat som noe misvisende er gitt overskrift om at det bare dreier seg om KRL-faget. Vi bemerker for øvrig:

De alminnelige kompetansekravene for tilsetting og undervisning

Vi anerkjenner departementets rett til å stille kompetansekrav for tilsetting og undervisning i skoler som mottar statsstøtte, men vi vil påpeke betydningen av at kompetansekravene er basert på sikker kunnskap om hva som styrker elevers læringsutbytte. I vår høringsuttalelse av 5.1.2015 om krav til undervisningskompetanse, hevder vi at begrepet *relevant kompetanse* slik departementet bruker det er definert for snevert og uten tilstrekkelig forskningsmessig belegg (s2 og s3).

Når departementet stiller alminnelige kompetansekrav for tilsetting og undervisning, er det viktig at disse kravene baseres på bred forskning og erfaring, og at de avspeiler et fullverdig kunnskaps- og læringssyn. Høyere utdanning gir kandidater to sett med viktig kompetanse; det spesifikke faglige innholdet som studeres – og erfaring med å tilegne seg relevant kunnskap. Derfor mener vi det fortsatt er grunn til å drøfte begrepet *relevant kompetanse*.

Alternative kompetansekrav for tilsetting og undervisning

Steinerskoleforbundet og Steinerhøyskolen er enige i at dagens bestemmelser om godkjenning av alternative kompetansekrav bør videreføres. Vi støtter også departementets forslag om at det er skolens læreplanverk som skal være retningsgivende for kompetansekravene som stilles for tilsetting og undervisning.

Vi merker oss at departementet har registrert at det i Norge i dag ikke er andre høyskoleutdanninger enn Steinerhøyskolen som det er nærliggende å likestille med lærerutdanningen som gir grunnlag for tilsetting i offentlig skole (s. 26).

Forslag om å forskriftsfeste krav til kompetanse som kreves i tillegg til alminnelige kompetansekrav og unntak fra alminnelige kompetansekrav

Høringsnotatet er uklart i sin omtale av "tilleggskompetanse" og "alternativ kompetanse". Det er vår oppfatning at ulike lærerutdanninger som har samme akademisk nivå og samme varighet (fulltidsår) er likeverdige og bør gi samme tilsettingskompetanse uavhengig av skoleslag. Skolens særpreg ivaretas ved at tilstrekkelig mange lærere (minst 50 %) i det pedagogiske fagmiljøet ved skolen har en utdanningsprofil som sikrer at det arbeides i henhold til skolens læreplan.

Lærerstudenter bør sikres muligheter til mobilitet innenfor ulike typer lærerutdanning. Steinerhøgskolen er per i dag den eneste alternative lærerutdanningen, og den er foreløpig tre-årig..

Det er vår oppfatning at det er dårlig sammenheng mellom Kunnskapsdepartementets håndtering av disse spørsmålene på ulike utdanningsnivå til tross for at det er en nær sammenheng mellom dem. Også innenfor steinerskolene trenger man tilstrekkelig antall med gode lærere. Da må også den institusjonen som tilveiebringer slike, ses i sammenheng med de skolene som de skal betjene, og gis vilkår og status i overensstemmelse med dette.

Vi oppfatter at departementet ønsker å løse opp på krav til pedagogisk utdanning, i fag der læringsutbyttet vil være minst like godt eller bedre fordi man benytter seg av fagfolk. En dyktig håndverker kan være en dyktig håndverkslærer, en dyktig musiker kan tilføre musikkundervisningen verdifulle impulser. Etter vår oppfatning er dette lovende og positivt, men vi er av den oppfatningen at myndighetene av angst for skolens selvjustis og manglende kontroll, er redde for å utvide denne ordningen for mye. Denne angsten er etter vår oppfatning preget av en kontrollmani fremfor et lovverk som kombinerer tillit med krav til profesjon og ansvar, og med klare sanksjoner om man ikke viser seg tilliten verdig.

Uansett er dette et skritt i riktig retning, men siste ledd i forslaget til tilføyelse til § 4-2 virker kunstig og forkjært. Det er svært uheldig om loven nærmest formidler at en høyt kvalifisert person ikke anses kompetent, men kan ansettes likevel. Det lar seg vanskelig påstå for eksempel at en musiker av høy kvalitet ikke også kan være kompetent til å undervise i musikk. Formuleringen bør heller konsentrere seg om det som er poenget, nemlig at faglig kompetente personer skal kunne tilsettes i faste stillinger i angitte fag når de har ervervet tilstrekkelig realkompetanse til at skoleledelsen kan vurdere deres evne til også å formidle.

Til punkt 6 *Inntak av elever*

Vi merker oss at departementet ønsker å myke opp i inntaksreglementet for internasjonale skoler. Det har vi ingen bemerkninger til.

Derimot har vi generelle merknader til bestemmelsen om inntaksreglement og som har sin bakgrunn i konkrete utslag som dagens regler fører til for steinerskoler.

- Når en elev flytter fra et område til et annet vil det være rimelig å tillate at en skole kan ta inn vedkommende elev dersom eleven tidligere har gått på en tilsvarende skole. For steinerskoler er dette akseptert ved at elever som flytter fra en steinerskole til en annen kan tas inn selv om man for øvrig ikke tar inn andre elever i det samme klassetrinnet.

- Privatskoleloven § 3-3 gir uttrykk for at hensynet til alle elevene i en klasse må ivaretas. Konsekvenser av dette hensynet er i liten grad ivaretatt ved utforming av inntaksregler som ikke er førsteinntak.

Til det siste av de ovennevnte kulepunktene nevnes særskilt:

Det er nylig avholdt en undersøkelse ved alle steinerskolene i Norge. Den undersøkelsen avdekker en rekke forhold som er relevant i forhold til bestemmelsen om inntaksreglement i lovens § 3-1.

Steinerskolene har ofte en stor pågang fra elever der foreldre opplever at elevene ikke har lyktes i offentlig skole. Dette skjer særlig for etablerte klasser, og ikke ved første gangs inntak. Ikke sjelden erfarer man at slike søknader om inntak skjer etter direkte anbefaling fra kommunale myndigheter (PPT) som har opplevd at steinerskoler håndterer barn som ikke har lyktes i den offentlige skolen. Konsekvenser er slik at det i mange klasser er en overrepresentasjon av elever som kreves særskilte ressurser sammenlignet med offentlige skoler. I slike tilfeller oppstår flere vanskelige situasjoner:

- En elev som har fått tildelt særskilte ressurser i den offentlige skolen, får ikke med seg denne rettigheten ved overgang til ny skole. Det må iverksettes ny utredning med nytt vedtak, hvilket er tidkrevende og belastende. Eleven trenger jo i mellomtiden å bli møtt på sine behov. Dette er en irrasjonell ordning som burde kunne løses lovteknisk enkelt ved at den som er vurdert en gang, beholder denne rettigheten uavhengig av skole og kommunetilknytning. Det er ikke slik at en forsvarlig faglig vurdering skal måtte gjentas på grunn av slike utenforliggende omstendigheter.
- I flere tilfeller har ikke slike elever fått vedtak i den offentlige skolen, og foreldre velger å bytte skole før slike behov er avklart. Da tar også prosessen lang tid.
- Hvis og når en elev mottar vedtak etter lovens § 3-6, har vi svært mange eksempler på at kommuner ikke inneholder fullt ut merkostnadene ved de tiltakene som vedtak og individuell plan tilsier at er nødvendige. For Steinerskolen i Bærum mottar man eksempelvis bare 70 % av de faktiske kostnadene. Ikke sjelden er praksis ved de kommunale tilskudd ulike fra de tilskudd som den aktuelle kommunen yter til elever ved sine egne, offentlige skoler.

Etter dagens inntaksregler kan ikke disse elevene avvises, og steinerskolene har prinsipielt selvsagt heller ikke noe ønske om å avvise slike elever. Men det skaper noen utfordringer. Vi har hatt konkrete eksempler på at læringssituasjonen i en klasse kan bli slik at «omsynet til de andre elevane» (jfr. § 3-3 andre setning) skadelidende av grunner som nevnt ovenfor uten at skolene iverksette kostnadskrevende tiltak som ikke dekkes.

Det er beklagelige eksempler – heldigvis ikke mange – på klasser som har «raknet» fordi foreldre til elever som ikke har særskilte behov, opplever at klassen er overbelastet og at deres barn derved ikke får det de forventer. Når slike elever forlater en klasse, går det ut over de gjenværende i klassen, både de som har behov for særskilte tiltak og de som er velfungerende. Det er situasjonen både om klassen går i oppløsning eller om læreren klarer å opprettholde et klassemiljø og et læringsmiljø for gjenværende elever. For å unngå en slik utvikling har man i enkelttilfeller funnet det nødvendig generelt å stenge en klasse for ytterligere inntak selv det er fysisk plass til flere, og selv om det ville tjent både elever med og elever uten spesielle behov om man hadde fått forskjøvet balansen mellom «de to gruppene».

Selvfølgelig skal steinerskolene ta en rimelig andel av elever med spesielle behov og innfri alle krav til disse og til kravet for øvrig om tilpasset opplæring. At steinerskolene innfrir på dette området er det ingen tvil om, og det er også noe av forklaringen på at man opplever henvisning selv fra kommunale myndigheter fra tid til annen. Men steinerskolene er allmennskoler på linje med offentlige skoler.

Vi oppfordrer sterkt departementet til å vurdere de temaene som er nevnt ovenfor i forbindelse med lovrevisjonsarbeidet. Etter vår oppfatning kan dette løses etter følgende retningslinjer:

Dersom en friskole har dokumenterbart andel av elever med særskilte behov i en klasse som vesentlig overstiger det som er gjennomsnitt i den offentlige skolen, må de av hensyn til læringsmiljøet for alle kunne fastsette i sitt inntaksreglement at de må kunne avvise ytterligere inntak av elever med spesielle behov uten å måtte stenge klassen generelt for ytterligere inntak. Dette er etter vår oppfatning en saklig begrunnelse som ivaretar både den eleven som blir avvist og de øvrige elevene i klassen.

Punkt 8 og 9 er ikke relevant for steinerskoler.

Til punkt 10 – Skolevirksomhet, bruken av skolepenger og statstilskudd, tilsyn og reaksjonsformer m.v.

Til punkt 10.1 – Noen innledende kommentarer

Det er korrekt at inntektene gjennom statstilskudd er sikre inntekter for godkjente skoler. Spørsmålet er om det er tilstrekkelige midler som ivaretar forutsetningen om at ansatte skal kunne gis tilsvarende arbeids- og lønnsvilkår som i den offentlige skolen.

Som kjent må skolene innhente alt ut over 85 % av tilskuddsgrunnlaget fra andre kilder enn statstilskudd. Som det fremgår av Høybråtenutvalgets innstilling, NOU 1997:17 utgjør tilskuddsgrunnlaget 90 % av det som KOSTRA gir informasjon om at det offentlige anvender som driftsutgifter i skolesektoren. De øvrige 10 % forutsettes å gjelde kostnader som dekkes gjennom kommunenes/fylkeskommunenes budsjetter. Det forutsettes at ikke alle disse utgiftene påløper for friskoler. Den andelen som dekkes gjennom kommunenes/ fylkeskommunenes budsjetter – eksempelvis spes.ped.-midler – forutsettes også dekket overfor privatskoler derfra. Det er ikke en korrekt forutsetning, idet det, som nevnt, er betydelig forskjellsbehandling fra kommune til kommune. Dessuten er det holdt utenfor en rekke administrative kostnader som det feilaktig forutsettes at ikke påløper for privatskoler, eksempelvis til revisjon og til innrapporteringer som skjer i det offentlige på kommunenivå.

Det man følgelig får i tilskudd er 85 % av 90 % samt tilskudd fra kommuner/fylkeskommuner til spes.ped.-tiltak, det siste ofte etter en sjablongregel som bare inneholder en andel av slike kostnader.

I tillegg får man ikke med i tilskuddsgrunnlaget kostnader til leie eller anskaffelse av lokaler som jo er en nødvendighet for å kunne drive virksomhet. Riktig nok får man anledning til å ta et tillegg til prosentsatsen som foreldrebetaling av skolepenger. Men det tillegget tilsvarer ca. leiepris for 2 kvm. pr elev. En klasse på 25 elever krever ca 50 kvm., slik at dette tillegget ikke dekker behovet for

spesialrom til naturfag, håndverksrom, lærerrom, bibliotek og materialrom, kroppsøvningsrom, toaletter, gangareal, m.m. Det som følgelig kan innhentes gjennom skolepenger dekker normalt mindre enn halvparten av det som offentlige skoler har tilgjengelig for sine elever.

Prosentatsen som setter grense for hva man kan kreve som foreldrebetaling er 15 % av tilskuddsgrunnlaget tillagt forskriftsfastsatt beløp for lokalkostnader. Samlet tilsvarer dette ca kr 2.500 pr måned pr barn (i 10 måneder) på barnetrinnet basert på satser for 2015. De færreste steinerskoler finner det forsvarlig å ta et så høyt beløp som foreldrebetaling. I tillegg etableres ordninger med søskenmoderasjon og redusert betaling der foreldre ikke har økonomisk grunnlag for å dekke slike kostnader.

Sett i sammenheng med de begrensninger som loven legger på virksomhet som friskolene kan drive, er realiteten i disse regnestykkene at friskoler har lovforbud mot å erverve seg inntekter ut over ca. 82-88 % av det som offentlige skoler har til rådighet for å drive tilsvarende virksomhet, jfr. ovenfor til punkt 1.2. Reelt blir det lavere for steinerskoler fordi man ikke finner det sosialt forsvarlig å utnytte handlingsrommet for innkreving av skolepenger.

Forskjellene hadde blitt mindre KOSTRA-systemets konti for føring av driftsrelevante kostnader hadde inneholdt alle faktisk kostnader i den offentlige skolen. Det er dokumenterbar informasjon for at det ikke er tilfelle, bl.a. ved at noen kommuner fører større anskaffelser, for eksempel klassesett av pc-er og større anskaffelser av elevmøbler, på konti for investeringer.

Friskoler har en utgiftspost som ovennevnte kostnader kan salderes på, nemlig lærerkostnader.

Særlig om kostnadsdekning for de helsepedagogiske steinerskolene

Et særskilt problem består for de helsepedagogiske steinerskolene. Etter § 6-1 skal disse motta dekning av «alle driftsutgifter». Regnskapsteknisk omfatter begrepet driftsutgifter også husleie eller tilsvarende kostnader for selveide lokaler. I 2004 «frøs» myndighetene sistnevnte del av tilskuddet på 2003-nivå med en begrunnelse hvorved «driftsutgifter» etter privatskoleloven ble frikoblet fra det regnskapstekniske begrepet. Etter vår oppfatning var det en rettslig tvilsom endring som skjedde gjennom et teknisk grep fra forvaltningsmyndigheter. I de drøye 10 årene som har gått etter dette, har byggekostnader øket med $\pm 50\%$ avhengig av type bygg, hvilket også påvirker leienivå. Som utgangspunkt har disse skolene ikke rett til å kreve skolepenger av foreldre, men § 6-2 andre ledd gir hjemmel for dispensasjon. Det er en dispensasjonsbestemmelse som man i liten grad ønsker å benytte seg av overfor familier som er hardt belastet. Og bestemmelsen har et snevert virkeområde («særskilde tilfelle»). Endringen som skjedde i 2004 innebærer en gradvis utarming av økonomien til disse skolene i takt med øking av pris- og kostnadsnivå. Etter vår oppfatning burde dette vært adressert av regjeringen i forbindelse med lovrevisjonsarbeidet. En slik adressering vil henge godt sammen med det helse- og sosialpolitiske budskapet som regjeringen har formidlet.

Til punkt 10.2 – Skolevirksomheten, jfr. punkt 10.6

Steinerskoleforbundet er enig i at det ikke skal være anledning å drive kommersielle friskoler som mottar offentlige tilskudd. Dette er bare en potensiell risiko der det er bakenforliggende eiere av skolen, enten slike eiere består av fysiske eller juridiske personer, enten den juridiske personen er et selskap eller en organisasjon.

For steinerskoler er dette ikke en problemstilling. Med unntak av to skoler er alle steinerskolene stiftelser. Enhver inntekt som disse skolene har, tilflyter derfor skolen og derved elevene, og hensynet bak privatskoleloven § 6-3 ivaretas derfor, uansett hvilke inntektsgivende virksomhet en steinerskole driver med. Det samme er også tilfellet for de to skolene som ikke er organisert som stiftelse. Den ene, Steinerskolen i Trondheim, er organisert som en forening, men slik at foreningsmedlemmene ikke i kraft av det har noen rettigheter. Den andre, Momo Waldorfskole, er organisert som et aksjeselskap. Bare ansatte lærere har rett til å eie aksjer. De har innløsningsplikt ved fratreden. Det er ikke knyttet utbytterettigheter til disse aksjene.

Med bakgrunn i ovennevnte er det Steinerskoleforbundets oppfatning at bestemmelsen i lovens § 2-2 er alt for snever, eller angir en grense som er lite tjenlig i forhold til det formålet som man tar sikte på å ivareta. Det bør i denne sammenhengen ses hen til underfinansieringen som er omtalt i merknad til punkt 1.2 og 10.1, og derfor ikke settes så snevre grenser for virksomhet som understøtter skolevirksomheten og som derved kommer elevene til gode.

Etter Steinerskoleforbundets oppfatning er det tre hensyn som det er viktig å ivareta ved utformingen av denne bestemmelsen, nemlig

- at skolen ikke driver virksomhet som gir eventuelle eiere eller nærstående til disse anledning til å innkassere fortjeneste ved å benytte skolens fasiliteter,
- at det ikke drives virksomhet som isolert sett innebærer økonomisk risiko for skolen, og
- at administrative ressurser og kostnader som anvendes for slik tilleggsaktivitet, kostnadsføres på aktiviteten, og ikke "skjules" i skolens øvrige regnskap.

I høringsnotatet er det redegjort for praksis etter § 2-2. Her fremgår at det er gitt dispensasjon for utleie til barnehage forutsatt at dette utgjør en mindre del av skolens totale virksomhet. Innenfor antroposofien som steinerskolene bygger sin pedagogiske virksomhet på, fremstår barnehager og skole som et samlet pedagogisk prosjekt som er tilpasset barnet ut fra det aldersnivå og utviklingsnivå som barnet befinner seg på. Skillet som går ut på at en skole og en barnehage ikke kan drives av den samme juridisk person, fremstår derfor som svakt begrunnet. Men etter vår oppfatning er ikke dette mer problematisk enn at grunnskolen er delt i et barnetrinn og et ungdomstrinn med ulikt støttenivå, eller at videregående skoler har flere linjevalg med ulike tilskuddssatser, og der det må skilles slik at midlene kommer de elevene til gode som de er bevilget til fordel for.

Med bakgrunn i ovennevnte er Steinerskoleforbundet av den oppfatning at det bør foretas en utvidelse av adgangen til å drive annen virksomhet enn skole, selvsagt under den forutsetning at hensynene bak lovens § 6-3 er betryggende ivaretatt. Dette kan ivaretas ved at § 2-2 første ledd tredje punktum gis følgende ordlyd:

”Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum for tilleggsversemd som understøtter skoleverksemda og som ikkje innebær ei økonomisk risiko for verksemda.”

Til punkt 10.5 – Minste elevtall - § 2-2 tredje ledd

Steinerskoleforbundet er takknemlig for at departementet i bestemmelsens fjerde punktum foreslår å tilføye skoler som er godkjent etter lovens § 2-1 bokstav f. Dette er en særskilt sårbar gruppe elever der steinerskolenes helsepedagogiske skoler har god og lang erfaring.

For øvrig bemerkes til departementets forslag for så vidt gjelder andre skoler:

Det tar tid fra en skole godkjennes til den er fullt utbygget, dvs. til en grunnskole har 10 klassetrinn og en videregående skole har 3 klassetrinn. Det tilsier at en slik regel i alle fall bør inneholde en karantenetid hvis man vil bevare bestemmelsen. Forskjellen i antall klassetrinn mellom grunnskole og videregående skole belyser dessuten at det ikke er rasjonelt å stille samme antallskrav til videregående skoler som til grunnskoler. Steinerskoleforbundet er derfor av den oppfatningen at det bør skilles mellom grunnskoler og videregående skoler mht. antallskravet, hvis man først mener at en slik regel skal bestå.

Etter vår oppfatning er henvisningen til kvalitet som begrunnelse for dette kravet ikke reelt. Kvalitet vurderes faglig på grunnlag av læreplan som er grunnlaget for skolen, og på grunnlag av den kompetansen som lærere innehar. Det vises i denne forbindelse til samarbeidspartiene uttalelse i Innst.O.nr.88 (2006-2007) punkt 2.3, der det uttales:

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittpartiet, Høyre og Venstre viser til at departementet foreslår et minimum elevtall på 15 over tre år for rett til tilskudd etter loven. Disse medlemmer mener det er meningsløst å fastsette et minimumskrav til elevantall og vil be departementet fjerne denne. Det er sannsynlig at godkjente skoler kan drive kvalitetsundervisning selv med et lavere elevtall enn 15. Det er ikke et ukjent fenomen at grendeskoler tidligere har hatt færre enn 15 elever innenfor offentlig skole, og likevel utdannet dyktige elever. Det er ikke nødvendigvis sammenheng mellom kvalitet og elevtall.»

Det er store geografiske variasjoner i Norge i elevgrunnlaget. Det fremgår av at det er et stort antall offentlige skoler i Utkant-Norge som har færre elever enn 30. Skal derfor foreldreretten som er fastslått så vel i artikkel 2 i protokoll av 20. mars 1952 til Den europeiske menneskerettskonvensjonen som artikkel 13 nr. 3 til FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), jfr. menneskerettsloven § 2, være en realitet, er det ikke rimelig å fastsette en antallsgrense som skal være generell for hele landet. Det vises i den forbindelse til «General Comment No 13» fra FNs «Committee on Economic, Social and Cultural Rights» av 8. desember 1999, note 35 som lyder:

«Sharp disparities in spending policies that result in different qualities of education for persons residing in different geographic locations may constitute discrimination under the Covenant.»

Uttalelsen må leses i sammenheng med forståelsen av artikkel 2 i ØSK. Uttalelsen er relevant fordi en skole som tilfredsstillende de materielle vilkårene for å bli godkjent etter § 2-1 b) slik som er særlig praktisk i Norge for steinerskoler og montessoriskoler, eller samme bestemmelse a) for religiøse skoler, vil ha rett til å fortsette sin skolevirksomhet etter de menneskerettslige forpliktelsene som Norge er budet av. Likevel risikerer en slik skole å tape retten til statsstøtte, dersom det fikseres en antallsbegrensning fordi skolen er lokalisert på et sted der det ikke er tilstrekkelig elevgrunnlag. Nå kan man hevde at bestemmelsen tredje punktum gir mulighet for å ivareta dette hensynet. Formuleringen i den bestemmelsen peker imidlertid hen mot en meget snever unntaksbestemmelse («*særskilte tilfeller*»), uten noen henvisninger til Norges menneskerettslige forpliktelser på dette området.

Etter vår oppfatning er en antallsbegrensning prinsipielt betenkelig av ovennevnte grunner uansett hvor i landet en friskole etableres. Den leder til at dersom en mindre gruppe foreldre vil opprettholde en skole som tilfredsstillende de materielle kravene for godkjenning etter § 2-1, så får de ikke den samme retten til statsstøtte som andre dersom disse foreldrene over tid ikke får med seg tilstrekkelig mange andre på et slikt prosjekt. Allerede det kan i seg selv innebære et brudd på det menneskerettslig beskyttede diskrimineringsvernet. Vi antar at dette temaet sjelden vil komme på spissen i praksis annet enn for de utkantområdene der elevgrunnlaget er for svakt for store skoler.

Hvis departementet likevel vil opprettholde bestemmelsen i § 2-2 tredje ledd, foreslås slik formulering:

«Dersom ein skole etter en karantenetid som tilsvarer alle klassetrinn som skolen er godkjend for, har færre enn ... elevar på grunnskolenivå og ... elevar på vidaregåande nivå i tre samanhengande skoleår i-samanheng, fell godkjenninga bort. For norske skolar i utlandet gjeld ei tilsvarande minimumsgrense på 10 elevar. Departementet skal når omsyn som nemnd i § 1-1 første ledd krev det, gjere unntak frå minimumskrava til elevtal. Skolar som berre driv verksemd etter § 2-1 bokstav f eller g, er ikkje omfatta av minimumskrava til elevtal.»

Prinsipielt mener vi imidlertid at bestemmelsen bør oppheves. Vi ser for oss en mulighet for rettslig prøving, f.eks. dersom en gruppe foreldre får godkjent oppstart av ny skole, og starter opp med en førsteklasse, men for etterfølgende år ikke får tilstrekkelig søkergrunnlag for start av nye klasser, men likevel ønsker å holde elevgruppen sammen inntil avsluttet grunnskole.

Til punkt 10.6 – Krav om bruk av statstilskudd og skolepenger

Steinerskoleforbundet er selvsagt enig i den klare forutsetning at det totale statstilskuddet og alle skolepenger skal komme elevene til gode. Steinerskoleforbundet mener endog at dette prinsippet bør strekkes lenger, og ikke bare gjelde offentlig tilskudd og skolepenger, men også omfatte enhver annen ressurstilgang som skolen måtte få, enten kilden er gaver, inntekt av lovlig virksomhet eller verdiskaping som skyldes dugnad fra foreldre og lærere. Det vises til det som er uttalt ovenfor til punkt 1.2 og punkt 10.2.

Steinerskoleforbundet er enig i at det må settes rammer for omfanget av årlige investeringer slik at elevene hvert år mottar den undervisningen de har krav på i overensstemmelse med læreplanen og godkjenningsgrunnlaget.

På bakgrunn av den underfinansieringen som er beskrevet ovenfor, er friskoler ofte henvist til å måtte leie lokaler eller tilskudd til lokaler over lengre tid. I motsetning til kommuner som velger å leie inn lokaler, tillater ikke det offentlige at utleiende til friskoler kan frivillig registrere seg for denne virksomheten. Man oppnår derved ikke kompensasjon for mva på leieutgifter og man får et høyere grunnlag for beregning av leie enn det som offentlig skole blir stilt overfor. Dette fremstår som en ganske betydelig og urimelig forskjellsbehandling. Sammenholdt med underfinansieringen er de ulike mekanismer som vanskeliggjør friskolers muligheter og evner til å erverve lokaler for egen virksomhet, blir forskjellsbehandlingen strukturell og markant.

Vi ber departementet om å se seriøst på disse strukturelle sammenhengene som har stor negativ økonomisk betydning.

Når departementet i tillegg foreslår innføring av strenge dokumentasjonskrav, kan vi ikke se at dokumentasjonskrav er vel ivaretatt gjennom de bestemmelser som finnes allerede i dag i bokførings- og regnskapslovgivning med forskrifter. Krav ut over dette fører lett til formalisme og byråkrati som pålegger skolene administrative oppgaver som i seg selv er ytterligere fordyrende for skolene. De har i praksis dessuten ofte den effekt at de inviterer forvaltningen til å utøve formalisme fremfor å utforske de materielle, virkelige forhold.

De står i kontrast til et prinsipp om å ha tillit til institusjonene og klare reaksjoner hvis institusjonene i det materielle ikke viser seg tilliten verdig.

Til punkt 12.4 – Korrigering av tilskudd til videregående friskoler basert på frafallsstatistikk for offentlige skoler

Steinerskoleforbundet ser at det kan være noen systemutfordringer knyttet til korrigeringer på dette punktet. Man reagerer likevel på deler av den argumentasjonen som anvendes for å opprettholde dagens to talledatoer. Etter vår oppfatning står den i ganske sterk kontrast til det som er signalisert om øket tillit til og øket autonomi for skoler, skoleeiere og deres ansatte. Jevnt over er det vår erfaring at friskolene gjør et seriøst arbeid for å beholde og inspirere sine elever. Det er jo også en nødvendighet dersom man skal kunne opprettholde skolens omdømme som et seriøst alternativ. Selvsagt er det alltid en mulighet for at noen vil misbruke et hvert system og enhver ordning. Men slik illojalitet bør etter vår oppfatning rammes når den forekommer fremfor byråkratiske systemløsninger. Det er vår oppfatning at lovens § 7-2a gir tilstrekkelig spillerom for å forhindre illojalitet fra enkeltskoler.

Til punkt 12.5 – 20-dagers reglen

Årsaker til fravær fra elever som rammes av denne bestemmelsen, kan være svært sammensatt og svært ulik fra person til person. Som påpekt i høringsnotatet har også disse elevene rett til å fullføre trinnet, hvilket er slått fast i lovens § 3-3 tredje ledd. Forutsetningsvis følger det av dette at skolen også har plikt til å sørge for enhver elev som har denne rettigheten.

På generelt grunnlag mener Steinerskoleforbundet at det er en svakhet, ikke bare ved denne bestemmelsen, men lovteknisk, at ikke den som skal yte en tjeneste blir tillagt en profesjonsplikt og – ansvar gjennom ordlyden i loven. Manglende tydeliggjøring av en slik profesjonsplikt har en rekke konsekvenser, hvoriblant nevnes unødige konflikter, at den som tilskrives en rettighet er den som må føre bevis for at denne retten er krenket og at regelpraktiseringen lett blir byråkratisk. Det siste kommer vi konkret tilbake til nedenfor i forhold til 20-dagers regelen.

I praksis er det slik at de elevene som har et ulegitimert fravær på mer enn 20 dager, er svært ressurskrevende. Skolene benytter betydelige krefter på å avklare årsaker til fraværet. Man bruker betydelige ressurser på å prøve å få kontakt så vel med eleven som deres foresatte. Man benytter betydelige pedagogiske ressurser til å klarlegge tiltak som kan motivere eleven til å ville møte ved skolen og særlige tiltak som vil kunne bidra til at eleven opplever øket mestring både sosialt og faglig. Uavhengig av ubegrenset variasjon i årsaker er det noen alternative fellestrekk som fremgår hos de fleste og som er knyttet til manglende opplevelse av sosial mestring eller aksept, manglende opplevelse av faglig mestring – det nytter uansett ikke –, eller psykiske problemer eller en kombinasjon av disse. Det er også et fellestrekk ved disse elevene at de isolerer seg og ikke selv oppsøker den helsehjelpen som vil kunne fremskaffe legitimasjon for fraværet, og derved bekrefte lovligheten. Det er etter vår oppfatning ikke rimelig og riktig at de skolene som anvender ressurser på å følge opp disse elevene og som er forpliktet til å gjøre det ut fra elevens rettighet, skal miste det økonomiske grunnlaget fordi eleven sliter med problemer som foranlediger fraværet.

Som beskrevet i høringsnotatet, krever dagens regler at Utdanningsdirektoratet dispenserer fra 20-dagers regelen gjennom enkeltvedtak for den enkelte elev. Det medfører også tilleggsarbeid av betydelig omfang, etter vår oppfatning både for forvaltningen og for den enkelte skole.

Det er med bakgrunn i ovennevnte Steinerskoleforbundets oppfatning at regelen burde vært «snudd». Det kan gjennomføres ved at skolen selvsagt dokumenterer sin aktivitet i forhold til elever som har slikt stort fravær. Slik dokumentasjon skjer uansett av hensyn til eleven fra den skole som forstår sitt profesjonsansvar. Når slik dokumentasjon foreligger, er det etter vår oppfatning byråkratisk og unødvendig at det skal fattes et dispensasjonsvedtak. Det er mangelen på aktivitet og mangelen på dokumentasjon som bør gi grunnlag for et enkeltvedtak.

Etter Steinerskoleforbundets oppfatning bør 20-dagers regelen oppheves. Profesjonsplikt og profesjonsansvar bør tydeliggjøres. Dette kan gjennomføres ved å tydeliggjøre at skolene har korresponderende plikter i § 3-3. Det er ellers vårt syn at dokumentasjonsansvaret følger av forskriftsbestemmelser om vurderingsgrunnlag som også må gjelde i forhold til elever med ulegitimert fravær, enten dette er av kort eller lang varighet.

Punkter som ikke er nevnt i høringsnotatet, men som er relevant i forbindelse med en omfattende revisjon av friskolelovgivningen

1.

Vi har ovenfor fremsatt noen merknader i tilknytning til bestemmelser som ikke er omtalt i høringsnotatet. Dette gjelder bl.a.:

- **Inntaksreglement**

Selv om bestemmelsen i utgangspunktet er sammenfallende med det som gjelder for offentlige skoler, er praksis i dag slik at det oppstår strukturelle forskjeller. Dette er tidligere tatt opp med forvaltningen, og burde etter vår oppfatning vær adressert slik at friskoler ikke belastes uforholdsmessig uten å kunne ivareta alle elever og uten å ha de tilstrekkelige ressursene.

- **Lovens § 3-6**

I dag er det en betydelig forskjellsbehandling fra kommune til kommune. Det er i mange tilfeller en underdekning på ressurser i forhold til de aktuelle elevenes rettigheter på et område der domstoler har fastslått at kommuneøkonomi ikke er en begrunnelse for ikke å gi disse elevene det som de har krav på. Det er vår oppfatning at lovgiver bør presisere at det består et krav overfor kommunene om lik behandling av elever i friskole og offentlig skole, at svak kommuneøkonomi ikke gir anledning til å unnlate å imøtekomme disse rettighetene fullt ut og at en rettighet som er ervervet for en elev, ikke går tapt ved skolebytte eller flytting fra en kommune til en annen.

2.

Vi har også ved flere anledninger både overfor departement og Utdanningsdirektorat tatt opp problemstillinger knyttet til at skoler som er godkjent som jevngode etter § 2-1 b) med godkjenning og omfattende vurdering av særskilt læreplan, ikke skal måtte forholde seg til endringer som blir gjennomført i forskrifter eller ved rundskriv og som har sitt grunnlag i Kunnskapsløftet. Det bør ikke være en automatikk som tvinger slike skoler til å søke om dispensasjon i slike tilfeller, et arbeid som påfører disse skolene betydelige kostnader og ressursbruk. Etter vår oppfatning bør prinsippet snus ved at tidligere etablerte regler og rutiner gjelder for disse skolene, og at forvaltningen må kunne påvise manglende jevngodhet i forhold til krav som med rimelighet kan stilles på faglig grunnlag for å kunne gi pålegg til friskoler på slike områder. Dette er et tema som etter vår oppfatning burde ha vært adressert i forbindelse med en lovrevisjon.

3.

Etter § 3-7 har elever ved friskoler rett til dekning av skyss etter opplæringslovens bestemmelser. Denne rettigheten må ses i sammenheng med lovens § 3-1 som fastsetter at skolene har hele landet som inntaksområde. Denne bestemmelsen er gitt for å ivareta foreldreretten etter menneskerettslige forpliktelser, og en tilsvarende bestemmelse gjelder følgelig ikke for offentlige skoler. Skal denne rettigheten bli en realitet, er noen elever henvist til lengre reisevei enn om de hadde gått i offentlig skole og i noen tilfeller må de av den grunn krysse kommunegrenser. Bestemmelsen burde vært problematisert i forbindelse med lovrevisjonsarbeidet for å sikre at disse

elevene og de familiene som dette angår, ikke blir forskjellsbehandlet av geografiske grunner, jfr. ovenfor.

Særlig et problem oppstår for de barna som går ved en helsepedagogisk skole. Dette gjelder spesielt sårbare barn, og tilbudene til dem er ikke mange. Derfor har de fleste av disse barna lengre reisevei enn mange andre, og oftere over kommunegrenser. I disse tilfellene består det særlig sterke grunner til å etablere særordninger. I noen tilfeller er situasjonen også slik at elever går ved slike skoler fordi bostedskommunen ikke har adekvat tilbud til dem. Vi ber departementet særlig om at reglene på dette området blir vurdert. I det følgende er det vedlagt særlige merknader fra de helsepedagogiske skolene som gjelder deres elev.

DE HELSEPEDAGOGISKE SKOLENE; SKOLER TILRETTELAGT FOR ELEVER MED SÆRSKILTE BEHOV

Generell innledning med bakgrunn for punktene vi tar opp

Det er fire helsepedagogiske skoler i Norge, fordelt på Oslo, Bergen, Trondheim og Stange i Hamarregionen. De helsepedagogiske skolene har relativt stor elevtilstrømning. Skolene arbeider kontinuerlig med å utvikle innholdet i undervisningen, vi nevner vektlegging av kunstnerisk-pedagogiske øvelsesområder og flere ferdighetsutviklende tilbud til ungdomselever, i form av yrkesforberedende verksteder med stor individuell tilrettelegging. I dette arbeidet er det ofte skolenes fysiske rammer som setter grenser. Blant annet av denne grunn vil de helsepedagogiske skolene ta opp igjen det vanskelige punktet om husleiebidrag fra myndighetene.

Når det gjelder disse skolenes tilskuddsordning generelt (praktiseringen av Privatskolelovens § 6-1 punkt fire), fungerer dette utmerket i praksis. Ett unntak her gjelder vår kapasitet til å ta imot alle utviklingshemmede elever med større fysiske funksjonshemninger i tillegg, som søker skolen. Her sprenges våre budsjetter, selv om vi får høyeste tilskuddssats (sats for «svært ressurskrevende elever»).

Vår mangeårige erfaring viser at foreldre, PPT (samt kommune og fylke som lokale tilsynsmyndigheter), ikke klager på de faktiske individuelle timeressurser for den enkelte elev, inklusive innholdet. Dette burde være oppsiktsvekkende i spesialpedagogisk sammenheng, hvor det nærmest er kultur for å klage. Vi mener at vår fremgang skyldes den vekt vi legger på kvalitet i undervisningen, på det metodiske. Vi vil også fokusere på at våre skoler er frie, selvforvaltende institusjoner med bakgrunn i en viss andel frivillighet blant medarbeiderne. Som institusjon står vi selv til ansvar overfor foreldrene, ansikt til ansikt. Vi kan ikke skyldes på andre. Dette bidrar nok til at vi husholder svært effektivt med våre midler. Det elevenes foreldre alltid fremhever, er at våre skoler har et positivt syn på elever med spesielle behov. «Før vi kom til dere, var vårt barn et problem. Nå får vi høre at barnet er en ressurs!»

En elevplass hos oss koster samfunnet langt mindre enn tilsvarende tilbud ved for eksempel en kommunal skole for elever med spesielle behov. Utviklingen viser at våre skoler og vår tilskuddsordning har livets rett. Det må her bemerkes at vi i perioder har hatt til dels store problemer med sentralt, stivbent byråkrati. Vi har ofte møtt liten interesse fra dette hold for å forstå samspillet

mellom våre skolars mangeårige forvaltningsmessige praksis og den lovgivning som faktisk er tilpasset oss, (sammenlignet med det vanlige finansieringssystem for spesialpedagogisk undervisning). Vi har flere ganger måttet kjempe for en del punkter i våre rammevilkår, av og til også for vår eksistensberettigelse. På denne bakgrunn fremmer vi de etterfølgende forslag til lov- og forskriftspunkter, som vi håper å møte forståelse for.

Vi tar for oss følgende punkter

Utvidelsesordningen for elevtallsrammen, elevinntak, skviss for funksjonshemmede elever over kommunegrenser, husleietilskudd, skolenes løpende likviditet, og minste elevantall

Utvidelse av elevtallsrammen

Til høringsnotatets kapittel 3. Godkjenningsordningen

Det beste ville være å oppheve ordningen som angir det maksimale antall elever som en godkjent skole blir gitt rett til å ta inn. Så langt vi kan se, mangler denne begrensningen lovhjemmel, og den er for øvrig tvilsom i forhold til foreldreretten. Praksisen synes å ha utviklet seg med bakgrunn i økonomiforskriftens § 2 og tilsvarende bestemmelse i tidligere forskrift. En slik praksis vil kunne føre til en diskriminering. For de ordinære steinerskolene har ordningen så langt ikke budt på store problemer. Men for våre helsepedagogiske steinerskoler har ofte situasjonen vært slik at godkjennelsesgrunnlaget med antallsbegrensning har stengt for inntak av elever. Dette har rammet enkeltelever og deres foreldre, som ofte har vært i en krevende og utfordrende situasjon. Vi vil bemerke at vi ikke kan se at det er behov for eller rettslig grunnlag for en slik begrensende praksis, ut over de krav som følger av Privatskolelovens § 2-4 og henvisning til Opplæringslovens § 9 a, der det i § 9a-2 stilles krav til det fysiske miljøet.

Prosedyrene for selv mindre utvidelser av elevtallsrammen er helt uforholdsmessig omfattende og detaljerte, og med en like omfattende søknadsprosedyre som for søknad om å opprette en helt ny skole. Dette omfattende prosedyrekomplekset står ikke i noe fornuftig forhold til sakens realiteter, da det i praksis dreier seg om moderate økninger av rammene. Skolene, elevene og foreldrene blir helt urettmessig belastet på grunn av sterkt overdrevet byråkrati. Ordningen må også representere en belastning for skolemyndighetene både lokalt, på fylkesplan og i departementet/Undervisningsdirektoratet. Skolene ønsker gjerne ordningen med øvre elevtallsramme fjernet. Subsidiert ønsker man en radikal forenkling av saksgangen med mest mulig grad av autonomi for den enkelte skole til selv å kunne foreta helt moderate oppjusteringer, år om annet. Regjeringen ønsker mindre byråkrati, her har vi et forslag! Vi håper at departementet kan skape smidigere og mer funksjonelle ordninger gjennom å forenkle forskriftene.

I tilknytning til spørsmålet om elevtallsrammen, vil vi ta med et innspill med ønske om *forenkling av godkjenning av tilleggslokaler*.

Det er i dag 10 instanser som må inn for å godkjenne tilleggslokaler for en skole. I stedet for at fylkesmann, arbeidstilsyn, miljøenheten, departementet, plankontoret, vvs prosjektering, arkitekt og prosjekterende ingeniør og utførende med sentral godkjenning, branntilsyn og godkjent prosjekterer med brannfaglig bakgrunn, må inn, så kan skolen gå og få en til formålet godkjent instans til å levere samsvarserklæring. Alle disse etatene krever befarung og det er et utrolig virvar med flytting av

papirer mellom dem. De er alle avhengig av hverandre og ting går ofte i sirkel fordi den ene krever den andre først.

Elevtelling og ekstraordinære elevinntak ved de helsepedagogiske skolenes grunnskoletrinn

Til høringsnotatets kapittel 6.2

Våre skoler kontaktes av og til av foreldre som vil søke inn sitt barn midt inne i et skoleår. Det kan skyldes flytting, endring av forhold i familien, eller foreligge en krise, det har «skjært seg». Skolen kan ha kapasitet til å ta inn eleven, men vil måtte avvise vedkommende av økonomiske grunner. Dette mener vi er helt urimelig.

Grunnskoler har elevtelling bare en gang i året, den 1. oktober. Elever som begynner etter denne dato, vil skolen ikke motta statstilskudd for. Dette er forhold som er regulert i Økonomiforskrifta for privatskolene, kapittel 6 «Utrekningsgrunnlaget for statstilskot». (Tematikken er også berørt i departementets høringsnotat, kapittel 12.4, om enn i en helt annen forbindelse. Vi vil bemerke at vi i våre skoler svært sjelden opplever at elever slutter i løpet av skoleåret.) Nevnte forskrifts fokus på ivaretagelsen av kontinuitet og faglig progresjon er helt relevant for funksjonsfriske elever.

For utviklingshemmede elever er forholdene totalt annerledes. Her gjelder de ordinære klassetrinnes faglige progresjon overhodet ikke. Vi behøver ikke eksemplifisere dette. Det gjeldende systemet er bygd opp for ordinære skoler og for funksjonsfriske elevers rett til opplæring knyttet til fast definerte fagnivåer. For våre elever stiller det seg annerledes. Her kan det handle om å løse en krise, og nettopp om å redde retten til opplæring.

Konklusjon

Vi håper departementet ser problematikken og kan finne en god løsning. Vi foreslår i det minste en mulighet for to elevopptak i året og to telledatoer, 1. oktober og 1. april.

Skoleskyss for funksjonshemmede elever i private skoler

Til høringsnotatets kapittel 12. Rammebetingelser. (Vårt tema er ikke nevnt i høringsnotatet.)

Privatskolelovens § 3-7

Dette er en sak som er av vital betydning for spesielt en av de helsepedagogiske skolene. Skolen ligger i et knutepunkt hvor flere kommuner møtes. Ellers i landet er ofte tilsvarende beliggende kommuner slått sammen til en stor kommune. Denne skolen har elever fra fem kommuner. Alle disse kommunene har erkjent at den helsepedagogiske skolens tilbud har en viktig betydning for mange elever. Det er paradoksalt at dagens diskriminerende skysslovgivning hindrer elever i å kunne begynne på skolen. Derved truer ordningen skolens eksistens.

Vi ber om en endring i lovteksten i denne paragrafen og forslår følgende i første ledd etter første punktum: «Retten til skyss, reisefølge og tilsyn for elever i grunnskolar gjeld berre innanfor kommunegrensa i den kommunen der eleven bur. For elever i vidaregåande skolar gjeld retten til skyss, reisefølge og tilsyn berre innanfor fylkeskommunegrensa i den fylkeskommunen der eleven

bur.» Følgende tilføyes : For funksjonshemmede elever gjelder retten til skyss, reisefølge og tilsyn også over kommunegrensa i den kommunen der eleven bur.

Alternativt ber vi om at fri skoleskyss som begrenses av kommunegrensa tas ut av loven som sagt over og erstattes med en forskrift relatert til opplæringslovens § 7-3.

Det er i Opplæringslovens § 7-3 vi finner lovttekst om skoleskyss for blant annet funksjonshemmede elever

§ 7-3. Skyss for funksjonshemma og mellombels skadde eller sjuke

«Elevar som på grunn av funksjonshemming eller mellombels skade eller sjukdom har behov for skyss, har rett til det uavhengig av avstanden mellom heimen og opplæringsstaden.» står det i 1. ledd.

I 1993 tolket departementet dette til også å gjelde funksjonshemmede elever som krysset kommunegrenser for å gå på privat skole. Vi siterer fra tidligere Rundskriv nr. F-75/93. «For funksjonshemmede elever i private grunnskoler, gjelder ordningen om skoleskyss dessuten utover hjemkommunen/bostedskommunens grenser.» Rundskrivet ble fjernet i 2007. Fra da av ble Opplæringslovens bestemmelse om skyss for funksjonshemmede tolket innskrenkende. Det er senere tatt inn i § 3-7 i privatskoleloven at skoleskyssen gjelder bare innenfor kommunegrensa for grunnskoleelever og fylkesgrensa for videregående elever.

Altså har en gruppe funksjonshemmede elever mistet en viktig rett i forbindelse med skolevalg, da de aller fleste trenger skyss fra dør til dør. For disse elevene og deres foresatte undergraves retten til å velge privat skole når skolen ligger i nabokommunen. Den helsepedagogiske Steinerskolen på Hedemarken ligger i Stange kommune i det som omtales som Hamar regionen: Hamar, Stange, Ringsaker og Løten.

Denne skolen har elever fra alle disse kommunene og eksempelvis er ikke avstandene større fra nabokommunene enn fra sør i Stange kommune. Avstand fra den sørlige delen av Stange kommune til skolen her er ca. 34 km. Den samme avstanden er det til områder i Løten som ligger lengst unna skolen. Hamar ligger tett ved skolen og i Ringsaker kommer vi så langt opp som til Moelv om vi regner ca. 30km. Det er svært få av elevene som bor så langt unna skolen.

Uansett hvilken kommune i fylket eleven bor i, er det Hedmark fylkeskommune som betaler den største delen av skyssen. Hjemkommunen refunderer persontakst til fylket. Selv om kommunene står for en liten utgift av skoleskyssen opplever foresatte i enkelte kommuner at sparekniven gjør at de må betale en del av skyssen sjøl.

Barneombudet har tidligere fått skoleskyss - saken for disse elevene forelagt og det skrives derfra at elevenes behov for skyss må lovfestes for å unngå vegring mot å betale skoleskyss i bokommunen.

For øvrig kan nevnes at kommunene i noen tilfeller har bygget opp såkalt forsterkede enheter og at de kjøper skoleplass hos hverandre over kommunegrensene. For disse elevene blir skyssen betalt i sin helhet.

På en rekke områder må funksjonshemmede barn og unge ha særrettigheter for å kunne delta i samfunnet, så også når det gjelder transport. Samferdselskomiteen har sagt i st.meld.nr.24 at diskriminering som funksjonshemmede møter, langt på vei kan endres via politiske beslutninger.

Oppsummering:

- Det er en menneskerett å kunne velge alternativ skole for sine barn. Se FN – konvensjonen av 1999 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.
- Foresatte til funksjonshemmede barn og unge har ikke et reelt valg hvis det ikke følger med rett til fri skoleskyss.
- Det er en svært liten gruppe funksjonshemmede elever i landet som må krysse kommunegrensene for å gå på privat skole. Altså liten/ingen økonomisk konsekvens for offentlige myndigheter ved en eventuell lovfestet rett.

Vi gjentar at vi ber om en endring i lovteksten i denne paragrafen, og forslår følgende i første ledd etter første punktum: «Retten til skyss, reisefølge og tilsyn for elever i grunnskoler gjeld berre innanfor kommunegrensa i den kommunen der eleven bur. For elever i vidaregåande skolar gjeld retten til skyss, reisefølge og tilsyn berre innanfor fylkeskommunegrensa i den fylkeskommunen der eleven bur.» Følgende tilføyes: For funksjonshemmede elever gjeld retten til skyss, reisefølge og tilsyn også over kommunegrensa i den kommunen der eleven bur.

Alternativt ber vi om at fri skoleskyss som begrenses av kommunegrensa tas ut av loven som sagt over og erstattes med en forskrift relatert til opplæringslovens § 7-3 .

Husleie; drøfting av mulighetene for en videreføring av den tidligere mangeårige ordningen med offentlig støtte til husleie for de særskilt tilrettelagte skolene

Til høringsnotatets kapittel 12. Rammebetingelser. (Vårt tema er ikke nevnt i høringsnotatet.)

Et overordnet perspektiv på lovhistorikken

Husleietilskudd er dessverre et gammelt stridsspørsmål mellom de helsepedagogiske skolene og departementet. Vi ønsker ikke å videreføre denne striden, det er vårt håp å kunne begynne en prosess helt på nytt. I departementets høringsbrev til friskolene inviterer departementet til et samarbeid, for å skape velfungerende rammer og ordninger for fremtidens friskoler. I denne ånd vil vi prøve å se tilbake på husleiestriden på en ny måte, for derved å finne en ny vei.

Den norske statsforvaltning ble fra 1985 og utover omorganisert fra å være en stat med detaljerte budsjetter til å bli en rammestyrende nettverkstat. Trass i denne omleggingen, hadde de særskilt tilrettelagte skolene for funksjonshemmede lenge en særordning, hvor det årlige statstilskudd til hver enkelt skole ble utbetalt på grunnlag av innsendte planer og budsjett. (Dette i kraft av Privatskoleloven av 1985, § 26 tilskudsregel 1 og 2, som ga oss rett til 100 % dekning av (aksepterte) driftsutgifter.) Husleie ble av departementet definert som fullt ut refusjonsberettiget, men ikke som del av det statlige hovedtilskuddet. Kommunene ble pålagt å refundere hver skoles husleie på

grunnskolenivå, mens staten refunderte husleien på videregående nivå for den enkelte skole som et tilleggstilskudd, på grunnlag av dokumentasjon.

I tråd med den nevnte omorganisering av statsforvaltningen til rammestyring, ble tilslutt statstilskuddet til våre skoler omgjort til standardiserte satser fra 1995. Slik fungerer det fortsatt. (Dette er i kraft av gjeldende privatskolelov § 6-1 punkt fire, med prinsippet om full dekning av alle driftsutgifter etter en normalsats fastsatt av departementet.) Fra 1998 ble husleierefusjonen overført fra å være en plikt som elevenes hjemkommune og departementet hadde, til å bli et tilleggstilskudd som staten ytet i tillegg til normalsatsen, fremdeles etter innsendt dokumentasjon fra hver enkelt skole.

Forvaltningsmessig ble den individuelle husleieytelsen til den enkelte skole en anakronisme i forhold til moderniseringen av statsforvaltningen, uforenlig med rammestyringsprinsippet. Husleietilskuddet ble fra 2003 bygget ned (med en liten oppjustering som kapitaltilskudd i 2005). De skolene som tidligere hadde fått et bestemt husleietilskudd, fikk beholde dette, men uten indeksregulering. Det kom altså ingen ny ordning til erstatning for den som ble bygget ned.

Lovgiverne til privatskoleloven av 1985 gikk imot sin egen tid, for å hjelpe de særskilt tilrettelagte skolene i gang med detaljbudsjettering og med driftstilskudd og tilskudd til husleie. Den modernisering som senere fulgte, er etter vårt syn ennå ikke fullført.

Situasjonen i vår tid

Elever med særskilte behov har behov for særskilt tilrettelagte bygg og lokaler. Klasse-enhetene kan ikke være for store, og det må finnes rom for små og større grupper. Derved blir arealbehovet pr individ større enn for funksjonsfriske elever. Beregninger som vi selv foretok for noen år siden, viser at husleieutgifter for elever i de helsepedagogiske skolene pr elev er tre ganger høyere enn for elever for øvrig. Ved søknader fra elever med fysiske tilleggfunksjonshemninger, øker behovet for fysisk, arkitektonisk tilrettelegging og med det øker husleiekostnadene ytterligere.

Selv om det nå er gitt regler for å kunne kreve en viss foreldrebetaling også ved våre skoler, ønsker vi på ingen måte å benytte oss av det. Denne foreldregruppen har allerede nok merutgifter. Kommune og fylke har på sin side tilgang til finansiering gjennom skatt. Det er etter vår mening et samfunnsansvar for velferdsstaten å gi støtte til den nevnte gruppe elever.

I tråd med vårt innledningskapittel vil vi hevde at det ut fra samfunnsøkonomiske vurderinger vil være gunstig både for kommune, fylke og stat at det finnes og utvikles skoler som våre. Vi driver med et betydelig innslag av sosialt entreprenørskap og våre skoler er en del av en modernisert velferdsstat. Det er imidlertid i praksis svært krevende å drive forsvarlig uten husleietilskudd. Videreutvikling og nødvendig modernisering blir direkte hindret. Våre muligheter til å ta imot elever med større fysiske tilleggfunksjonshemninger begrenses sterkt av forholdene.

Vi har erkjent at en ny utforming av fremtidens husleietilskudd må være i tråd med statens prinsipper for rammestyring med standardiserte satser. Vi vil gjerne komme med nærmere forslag til hvordan en ny ordning kunne utformes, hvis departementet inviterer oss til det. I første omgang foreslår vi at det skrives inn en generell formulering i loven som gir friskolene for elever med særskilte behov, rett til offentlig husleietilskudd.

Forslag til konklusjon

I den nye friskolelovens § 6-1 fjerde ledd, bør følgende føyes inn som siste setning: «Skolene har dessuten rett til husleietilskudd etter forskrift fastsatt av departementet.»

Skolenes løpende likviditet i forhold til uforutsette situasjoner

Til høringsnotatets kapittel 12 Rammebetingelser

(Temaet er ikke nevnt i høringsnotatet)

Overnevnte tema er regulert i departementets Økonomiforskrift til privatskolelova, kapittel 4, § 7 «Overføring av driftstilskot til neste rekneskapsår».

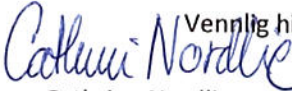
Driften av våre skoler har også noen bedriftsøkonomiske aspekter som handler om forsvarlighet i økonomisk forstand. Vi har behov for å kunne møte driftsmessig uforutsette situasjoner. I årenes løp har vi opplevd at statstilskuddet har kommet forsinket. En annen mulig situasjon er at elevtallet går ned og derved også statstilskuddet. Skolen vil da trenge tid til å nedbemanne på en forsvarlig måte. Økonomiforskriftens § 7 begrenser adgangen til å bygge opp likviditet til maksimalt 10 % av årets mottatte statstilskudd. Vi mener dette er for snevert. Man bør ha mulighet for en løpende likviditet, en buffer, som tilsvarer lønnsutbetalinger for tre måneder.

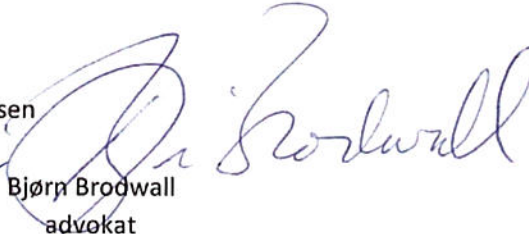
Grense for minste elevantall

Til høringsnotatets kapittel 10.5.3

Dette kapitlet er blitt kommentert av Steinerskoleforbundet ut fra de øvrige steinerskolenes perspektiv.

Vi vil imidlertid takke departementet for at de i sitt forslag har husket de særskilt tilrettelagte skolene og har presisert at en antallsbegrensning ikke skal gjelde for dem. Dette er vi glade for å høre. Sosialt entreprenørskap starter alltid i det små. Vi håper departementet vil arbeide videre med spørsmålet om hvordan man kan gjøre det enklere for nye initiativer med nyskaping og modernisering innen vår del av skolesektoren. Til slutt vil vi også takke departementet for at de i dette kapitlet uttaler seg anerkjennende om disse skolers arbeid og betydning for elevene!

Vennlig hilsen

Cathrine Nordlie
Daglig leder

Bjørn Brodwall
advokat

 **STEINERSKOLE
FORBUNDET**